



РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД 09 - 1317/26.08.2014 г.

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията, във връзка с чл. 13, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение, чл. 102, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета и чл. 17, ал. 2 от Наредба № 6 от 28.05.2001 г. за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование и във връзка с осигуряване на обучението по учебния предмет

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Учебна програма за задължителна професионална подготовка по учебен предмет **адаптирана физическа активност** – теория, за придобиване на III степен на професионална квалификация по професия код **813100 „Помощник-треньор”**, специалност код **8131001 „Спорт”** и за професия код **813090 „Помощник-инструктор по фитнес”**, специалност код **8130901 „Фитнес”** от професионално направление код **813 „Спорт”** съгласно приложението.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2014/2015 година.

Контрол по изпълнение на заповедта възлагам на Ваня Кастрева - заместник-министър.

ДОЦ. РУМЯНА КОЛАРОВА

Министър на образованието и науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УЧЕБНА ПРОГРАМА

**ЗА
ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА
ПО
АДАПТИРАНА ФИЗИЧЕСКА АКТИВНОСТ
ТЕОРИЯ**

УТВЪРДЕНА СЪС ЗАПОВЕД № РД 09 - 1317/26.08.2014

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ: 813 „СПОРТ”

ПРОФЕСИИ:	813100	„ПОМОЩНИК-ТРЕНЬОР”
	813090	„ПОМОЩНИК-ИНСТРУКТОР ПО ФИТНЕС”

СПЕЦИАЛНОСТИ:	8131001	„СПОРТ”
	8130901	„ФИТНЕС”

**София
2014 година**

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Програмата по учебния предмет **адаптирана физическа активност – теория** е предназначена за обучение на учениците за придобиване на III степен на професионална квалификация по професия код 813100 „Помощник-треньор” и по професия код 813090 „Помощник-инструктор по фитнес” от професионално направление код 813 „Спорт” от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Съвременният период се характеризира с бързо развитие на единна европейска образователна политика за професионално обучение и квалификация по адаптирана физическа активност (АФА) за специалисти на всички нива (доброволец, инструктор, треньор, бакалавър, магистър) с оглед особено значение на спорта и неговите социални функции.

В световната практика АФА се използва като обобщено понятие за мултидисциплинарно познание от редица области като спортно образование, свободно време (рекреация), танци и реадaptация за инвалидизирани хора в различна възраст през целия им живот.

Адаптираната физическа активност е интердисциплинарна област от експертизи, отнасящи се до рехабилитация и терапия, физическо възпитание (образование), спорт и рекреация, състезателен спорт и спорт за всички. Тя се съчетава и се базира на информацията и научните постижения в сферата на спорта и на науките за човешките движения (биомеханика, физиология, т.н.), както и на други научни области (медицина, рехабилитация, психология, т.н.) и е свързана с двигателната активност и спорта за хора с различни ограничения и увреждания.

Моделът на адаптация в АФА може да се разглежда като:

- фундаментален, интерактивен и реципрочен процес на промени, протичащи между индивида и околната среда;
- самоорганизиран или целево обмислен и планиран процес;
- процес, изискващ модифициращи, регулиращи или приспособителни връзки в рамките на *екосистемата* (личност, околна среда, задача);
- процес, отнасящ се до възможности за физическа активност (рехабилитация, рекреация, упражняване, спортуване) и за доставяне на услуги.

Обхватът може да бъде специфичен за осигуряване на: адаптирани физически практики; физическа и социална среда; екипировка; правила; указания; други фактори, даващи възможности на хората с увреждания да водят активен начин на живот чрез участие в двигателни и спортни активности.

АФА е бързо нарастваща област на разпространение и развитие на спортно образование, обучение/подготовка и научни изследвания за потребителите, която изисква ясно определение на съдържанието и професионалните компетенции на специалистите.

Ключовите моменти от развитието на системата адаптирана физическа активност се отнасят до:

1. Прилагане на обща политика в европейското пространство за особеното значение на спорта и неговите социални функции като средство за интеграция и за преодоляване на обществените предразсъдъци, изолацията и дискриминацията спрямо различията и увреждането.

2. Образователно интегриране на специализацията по АФА като съставна и неразделна част на спортната наука и разработване на европейски квалификационни стандарти (професионални компетенции) на завършилите специалността за всяко едно от трите направления на АФА: физическо възпитание; елитен спорт и рекреация; рехабилитация.

3. Реализиране на единна европейска стратегия за образователна и социална интеграция, насочена към мотивиране, осигуряване на достъп и на възможности (особено на подрастващи) за практикуване в широки граници на физически активности и спорт на всички нива в различен контекст и с конкретна насоченост: вкл. рехабилитация, училище, общност, спортни клубове – рекреация/състезание/елитен спорт/спорт за всички.

4. Преминаване от т. нар. ”медицински модел,” който акцентира върху медицинските и лечебните средства на въздействие, към ”социалния модел,” дефиниран още като социално-педагогически, насочен към приобщаване и включване в обществото, и ролята и значението на възпитанието, обучението и образованието за цялостното развитие на тази категория от граждани в неравностойно положение.

5. Изменения в европейското законодателство и в други международни документи/директиви за утвърждаването на политика на равнопоставеност, гарантиране на човешките права и интеграция на хората с увреждания в обществото, вкл. политиката в областта на физическото възпитание и спорта, които оказват влияние върху демократизирането и развиването на спорта в Европа.

Образователната цел на учебната дисциплина е формиране на общотеоретични, методологични и научни знания за АФА като интердисциплинарна теория и практика,

свързана с двигателните дейности и активния начин на живот на лица с различни ограничения. Чрез интегриране и приложно адаптиране на придобитите базови знания в областта на спорта и на науката за човешките движения в условията на тренировъчни натоварвания се дава възможност за професионална подготовка в рамките на екосистемата с оглед осигуряване на индивидуалния достъп и на възможности на хора с увреждания за практикуване на двигателни дейности и спорт. Придобиват се специални умения за адекватно прилагане на педагогически средства, методи и подходи, необходими за провеждане на начално обучение и тренировъчни занимания по вид адаптиран спорт с различна насоченост и сфери на приложение (физическо възпитание, рекреация, спортна практика, рехабилитация).

Учебното съдържание е насочено към запознаване с концепцията и обхвата на адаптираната физическа активност, съвременното състояние и развитието на научната дисциплина адаптирана физическа активност и спорт, политиките в областта на спорта за хора с увреждания, същността и философията на Параолимпийското движение и спорт в международен и в национален аспект. Усвояват се знания за: историческото и съвременното развитие на параолимпийските игри и спортове; международната класификационна система за състезатели с увреждания; организацията и дейността на международните и националните спортни организации; спецификата на физическата активност и спорта съобразно анатомичните, физиологичните, психологичните, двигателните и поведенческите особености на видовете увреждания (сензорни, физически и интелектуални), особеностите на обучението и образованието при деца със специални образователни потребности, АФА и приобщаването. Придобиват се теоретико-методически и практически знания за особеностите на методиката на обучение и техниката на движенията по вид адаптиран спорт. В учебното съдържание се акцентира на адаптационните стратегии, свързани с модела на адаптация при осъществяването на двигателни дейности, игри и спортове

II. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ

Общ брой часове за учебния предмет в XII клас

I учебен срок: 18 учебни седмици x 2 учебни часа = **36 учебни часа**

Общо учебни часове = **36 учебни часа**

III. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

- 1. Тема** Адаптирана физическа активност – понятийно определение, същност и международни перспективи. Съременно състояние на научната дисциплина

адаптирана физическа активност. Характеристика на отделните направления, обект на АФА: физическо възпитание, елитен спорт и рекреация, рехабилитация (цел, задачи, функции) – 4 учебни часа.

- 2. Тема** Значение на спорта като средство за социална адаптация и интеграция. Модели за интеграция в зависимост от вида на увреждането и разнообразните физически и спортни активности. Политика на Европейската общност в областта на спорта за хора с увреждания - 4 учебни часа.
- 3. Тема** История, философия и съвременно развитие на параолимпийското движение и спорт. Международни организации. Българска параолимпийска асоциация. Параолимпийски спортове (летни и зимни). Състезателна програма и дисциплини. Международен параолимпийски комитет. Класификационна система (медицински и функционален модел). Спортно-специфична система - 4 учебни часа.
- 4. Тема** Характеристика на психофизиологичните, двигателните и поведенческите особености на деца с увреждания от различни нозологични групи. Ръководни принципи при физическа активност - 6 учебни часа.
- 5. Тема** Особенности на техниката на движенията и методиката на обучение по вид адаптиран спорт съобразно двигателния дефицит, насочеността и сферите на приложение - 4 учебни часа. Педагогическо наблюдение и анализ на обучението на деца с увреждания по вид адаптиран спорт - 6 учебни часа.
- 6. Тема** Специфика на обучението и образованието при деца със специални образователни потребности, дидактически принципи. Интегрирано обучение, модели и тенденции в развитието – 2 учебни часа.
- 7. Тема** АФА като приобщаваща дейност и интеграция. Адаптационни стратегии, свързани с модела на адаптация при двигателни дейности, игри и спортове. Включващо обучение и спортни техники. Индивидуализирано планиране в АФА. Примери на добрите АФА практики за деца с физически и интелектуални увреждания – 6 учебни часа.

IV. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

В края на обучението учениците трябва да

знаят:

- концепцията и обхвата на адаптираната физическа активност;
- да разграничават отделните аспекти на АФА в зависимост от

историята и развитието на спорта за хора с увреждания и параолимпийското движение

(параолимпийски спортове, състезателна програма, дисциплини, класове, международна класификация, международни и национални спортни организации);

- националната и европейската политика и законодателството за правата на хората с увреждания, вкл. в областта на АФА и спорта;

- същността на приобщаването (интегрирането) в контекста на адаптираното физическо възпитание и спорт;

- същността на процеса на адаптация на човека, включващ всички видове приспособяване към условията и на външната, и на вътрешната среда;

- особеностите на техниката на движенията и методиката на обучение по вид адаптиран спорт;

- специфичното съдържание (цел, задачи, функции);

могат:

- да диференцират видовете увреждания с оглед целесъобразно използване на възможностите за физическа активност и спорт;

- провеждат начално обучение по вид адаптиран спорт с рекреационна, терапевтична и спортна насоченост;

- да изготвят индивидуални планове за АФА дейностите, като отчитат спецификата на увреждането и индивидуалните възможности на участниците;

- да изграждат способности за повишаване на обществената запознатост със спортните дейности и тяхната роля за подобряване на социалната интеграция и качеството на живот на хората с увреждания чрез средствата и методите на АФА и спорта.

V. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ – РАБОТНА ГРУПА В СЪСТАВ:

Проф. д.п.н. Малчо Малчев, хоноруван преподавател в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски”;

Проф. Лейла Крайджикова, преподавател в Национална спортна академия „В. Левски”;

Проф. Майя Николова, преподавател в Национална спортна академия „В. Левски”;

Проф. д-р Петър Банков, хоноруван преподавател, Катедра "Мениджмънт на спорта" в НСА "Васил Левски";

Доц. д-р Диана Димитрова, преподавател в Национална спортна академия „В. Левски”;

Доц. Люба Андреева, преподавател в Национална спортна академия „В. Левски”;

Доц. д-р Велизар Михайлов, преподавател в Национална спортна академия „В. Левски”;

Доц. д-р Юлиян Карабиберов, преподавател в Национална спортна академия „В. Левски”;

Любка Алипиева, главен експерт в МОН;

Мария Дочкова, учител в 166 СУ „В. Левски” - гр. София;

Георги Стоичков, учител и пом. директор по спортна подготовка в 166 СУ „В. Левски” - гр. София.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Копеноле Ван Херман, координатор Ръководство за приобщаване на деца с увреждания към физическа активност, спорт и развлечения. Проект Джоинт Екшън (ЕК). Образование и култура.. НСА ПРЕС, С., 2007 (превод).
2. Константинова, К. Адаптирана физическа активност. Гера арт, С., 2006.
3. Милчева, Д. и кол. Спортът в кинезитерапията. С., МиФ, 1991.
4. Николова, М. Спорт и адаптирана физическа активност за хора с увреждания. Тип/Топ ПРЕС, С., 2006.
5. Николова, М. Социална и образователна интеграция на хора с увреждания чрез адаптирана физическа активност и спорт. НСА ПРЕС С., 2009.
6. Николова, М., Гешев, П., Изов, Н. Европейската образователна политика и професионална подготовка по специалността „Адаптирана физическа активност” и приносът на НСА „Васил Левски”. Спорт и наука, изв. брой, № 6, 2012.
7. CD - ROM, ADAPT I и II част, 2003. Европейска учебна програма по адаптирана физическа активност (превод).
8. Doll –Tepper, G. International Perspectives on Adapted Physical Activity , Acco Leuven/ Amersfoort, 1994.
9. European Bulletin in Adapted Physical Activity <http://www.bulletin-apa.com>.
10. Sherrill, C. Adapted Physical Activity. Cross - disciplinary approach. Dubuque IA: WCB/McGraw, 1998.